

Prawidłowy rozwój mowy

jako istotny element dojrzałości szkolnej

Wielu rodziców uczniów zaczynających naukę w szkole zastanawia się, czy jego dziecko poradzi sobie w nowej sytuacji, czy podoła obowiązkom i trudnościom szkolnym. Niepokój ten jest uzasadniony, bowiem podjęcie przez dziecko obowiązku szkolnego jest dla niego ważnym etapem życiowym, mającym znaczenie dla jego przyszłości. Warunkiem sukcesów szkolnych dla ucznia przekraczającego próg szkolny jest osiągnięcie przez niego **dojrzałości szkolnej**.

Dojrzałość szkolna to gotowość dziecka do rozpoczęcia systematycznej nauki, gotowość do wejścia w nowe obowiązki i nowe środowisko.

Na tę pełną gotowość szkolną 6- i 7-latka składają się:

- dojrzałość fizyczna;
- dojrzałość umysłowa;
- dojrzałość emocjonalno-społeczna;
- dojrzałość do czytania i pisania;
- dojrzałość do matematyki.

Uczeń z **dojrzałością fizyczną** charakteryzuje się ogólną sprawnością ruchową, a jego rozwój biologiczny przebiega prawidłowo. Jest on odporny na choroby i zmęczenie. Posiada dobrą sprawność motoryczną, manualną, poprawną koordynację ruchową, prawidłowe jest funkcjonowanie zmysłów.

Pod względem **dojrzałości umysłowej** dziecko jest aktywne poznawczo. Interesuje się ono czytaniem i pisanem. Dobrze orientuje się w najbliższym otoczeniu i środowisku. Rozporządza zasobem doświadczeń i wyobrażeń będących podstawą do rozwoju pojęć. Potrafi uważnie i ze zrozumieniem słuchać tego, co mówi nauczyciel. Rozumie i spełnia jego polecenia. Posiada umiejętność swobodnego i zrozumiałego dla otoczenia wypowiadania się, opowiadania, wyrażania życzeń, pytań, własnych sądów, wniosków i ocen.

Dziecko z **dojrzałością emocjonalno – społeczną** jest w znacznym stopniu samodzielne. Chętnie i łatwo nawiązuje kontakty z nauczycielem i rówieśnikami. Posiada umiejętność podporządkowania się niezbędnym wymaganiom dyscypliny. Jest obowiązkowe, wytrwałe i wrażliwe na opinię nauczyciela. Cechuje je taki stan równowagi nerwowej, który umożliwia opanowanie reakcji emocjonalnych.

W zakresie **dojrzałości do czytania i pisania** uczeń umie dokonywać analizy oraz syntezy wzrokowej i słuchowej niezbędnej w procesie różnicowania kształtów, dźwięków, ich porównywania i odtwarzania. Posiada orientację przestrzenną i pamięć ruchową. Ponadto umie kontrolować wzrokiem własne ruchy, co pozwala dziecku świadomie nimi kierować.

Pod względem **dojrzałości do matematyki** dziecko rozumie i potrafi określić stosunki przestrzenne, czasowe i ilościowe w praktycznym działaniu. Potrafi sklasyfikować przedmioty według przeznaczenia, wielkości, kształtu i koloru. Umie na konkretach dodawać i odejmować w zakresie 10.

Pośród wymienionych osiągnięć i umiejętności, jakie powinno posiadać dziecko gotowe do podjęcia nauki w szkole, szczególne miejsce zajmuje **prawidłowy rozwój mowy.**

Mowa jako narzędzie myślenia w znacznym stopniu odzwierciedla poziom rozwoju umysłowego dziecka. Dlatego **dobrze przygotowane do szkoły dziecko powinno:**

- rozumieć bardziej złożone polecenia;
- posiadać umiejętność swobodnego i zrozumiałego dla otoczenia wypowiadania się, opowiadania, wyrażania życzeń, pytań, własnych sądów;
- umieć wypowiedzieć się kilkoma zdaniami na dany temat, omówić treść obrazka, posługiwać się czasownikami, łącznikami wyrazowymi – przyimkami;
- powinno mówić pełnymi zdaniami, poprawnie zbudowanymi pod względem gramatycznym.
- prawidłowo artykułować poszczególne głoski;
- słuchając czytelnej treści dostrzegać związki treściowe, przyczyny zdarzeń, zjawisk, przewidywać skutki określonych działań.

Tak więc od ucznia rozpoczynającego naukę w klasie I oczekuje się swobodnego wypowiadania się na bliskie mu życiowo tematy, umiejętności powtórzenia usłyszanego opowiadania, słownego opisu obrazków, powiedzenia z pamięci wierszyka czy też tekstu piosenki. Normalnie rozwinięte dziecko w tym wieku powinno mówić pełnymi zdaniami, poprawnie zbudowanymi pod względem gramatycznym oraz prawidłowo wymawiać wszystkie dźwięki ojczystego języka.

Gdy rozwój mowy dziecka nie przebiega prawidłowo mamy do czynienia z **zaburzeniami mowy** bądź z **wadami wymowy**. W takiej sytuacji niezmiernie ważna jest **właściwa opieka i terapia logopedyczna**. Bowiem zaburzenia mowy mogą przyczynić się do trudności w opanowaniu umiejętności szkolnych oraz do niepowodzeń w nauce. Dziecko źle mówiące często pisze z błędami, słabo czyta, przejawia zahamowania w swobodnym wypowiadaniu się. Najczęściej spotykane błędy wiążą się z seplenieniem, reraniem, ubezdźwięcznieniem głosek dźwięcznych, co często prowadzi do zmiany znaczenia wyrazu.

Zadanie intensywnego przygotowania dziecka do szkoły polega między innymi na roztaczaniu troskliwej opieki nad ostatnią fazą kształtowania się mowy, tak aby była ona już dojrzała, gdy dziecko wstąpi w progi szkoły. **Zapobieganie i korekcja wad wymowy**, to również w prostej zależności zapobieganie trudnościom i niepowodzeniom szkolnym.

Oto ważniejsze zalecenia dotyczące wczesnej profilaktyki logopedycznej:

- **Zwróć uwagę na sposób oddychania dziecka.** Wdech i wydech przy spoczynku lub milczeniu powinien się odbywać przez nos. Jeśli przy oddychaniu osoba ma otwartą buzię, powinno Cię to zaniepokoić.
- **By dobrze mówić, trzeba dobrze słyszeć.** Jeśli musisz powtarzać polecenia lub prośby wydawane dziecku, sprawdź, co z jego słuchem. Dobry odbiór komunikatu, prawidłowe funkcjonowanie słuchu, to połowa sukcesu.
- **Mówiąc do dziecka, nie spieszczaj form wyrazów.** Tylko prawidłowa wymowa i zachowanie poprawnych form gramatycznych dadzą pożądany efekt w postaci prawidłowej wymowy.
- **Do dziecka należy mówić powoli, wyraźnie.** Wypowiedzi osób z najbliższego otoczenia powinny być poprawne.
- **Zwróć uwagę na język, wargi, policzki, podniebienie miękkie i ułożenie zębów.** Jeśli masz wątpliwości co do ich ułożenia, wielkości czy ruchliwości, udaj się do specjalisty po konsultację.
- **Dziecko powinno reagować na aktywność uczuciową i słowną otoczenia.** Nie należy gasić naturalnej skłonności dziecka do mówienia obojętnością, cierpką uwagą, lecz słuchać uważnie wypowiedzi, zadawać dodatkowe pytania, co przyczyni się do korzystnego rozwoju mowy.
- **Ucz dziecko gryzienia od momentu, gdy tylko zaczniesz podawać pokarmy stałe.** Gryzienie wpływa na prawidłowe połykanie pokarmów, ułożenie zębów i prawidłowe ruchy języka. Zrezygnuj ze smoczka, jest on często przyczyną wadliwego zgryzu i infantylnego połykania śliny.
- **Czytaj dziecku jak najwięcej książek od samego początku, samemu bawiąc się czytaniem.** Modeluj głos, zmieniaj intonację. Dziecko w ten sposób nauczy się rozpoznawać różne emocje, zanim samo będzie świadomie ich używać.
- **Wprowadź do zabawy gimnastykę buzi i języka.** Ćwiczenia logopedyczne nie muszą być nudne! Niech to będzie zabawa dla Ciebie i dziecka.
- **Ćwiczenia wykonujcie systematycznie**, wtedy przyniosą oczekiwany efekt.
Ćwiczyć można zawsze i wszędzie.

Opracowała Marzena Żakowska
Logopeda szkolny